

Deryadaki Ateş Barbaros Hayreddin

Hüseyin Serdar Tabakoğlu

İstanbul, Erdem Yayınları, 2018, 158 Sayfa, ISBN: 978-605-349-954-1

Ahmet Faruk BAKACAK*

Eser hem ülkemizde hem de dünyada Osmanlı denizcilik tarihinin en ünlü ismi olan Barbaros Hızır Hayreddin Paşa'nın hayatı hakkındadır. Eser Osmanlıca metinleri çok iyi okuyup analiz edebilen, İngilizce ve İspanyolca dillerini çok iyi bilen Hüseyin Serdar Tabakoğlu tarafından kaleme alınmıştır. Yazar Türk Denizcilik tarihinin yaşayan en iyi uzmanlarından ders alma şansına sahip olduğu için eseri yayına vermeden önce onlara okutma imkânı elde etmiştir. Eser yazarın önsözünde belirttiği ve teşekkür kısmında adını geçirdiği hocalardan referanslı konumdadır.

Eser kronolojik bir sıralama ile kısımlara ayrılmış. Bununla birlikte Osmanlı ile ilk münasebetler, Preveze Deniz zaferi gibi hususi olaylar ayrı başlıklar altında incelenmeye çalışılmıştır.

Konunun muhatapları tarafından iyi bilineceği üzere, Barbaros Hızır Hayreddin Paşa ile ilgili malumatın esas kaynağı Sultan Süleyman'ın özel isteği üzerine Seyyid Muradi'nin Barbaros Hızır Hayreddin Paşa'nın anlattığına göre yazıya geçirdiği "Gazavatname"dir.

Yazar eserinde gazavatnameyi esas alarak bir örgü oluştursa da yabancı kaynaklardan-belgelerden elde edilen muhtelif bilgiyi de ayrı olarak vermiştir.

* M.S.Ü, Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, faruk.bakacak@gmail.com

İlk olarak yazar, eserin giriş kısmında Barbaros Hayreddin Paşa'nın biyografisini aktarmıştır. Ağabeyi İshak ve Oruç ile küçük kardeşi İlyas'ın hayatları ve denizlerdeki faaliyetleri hakkında bilgi verir. Özellikle babası ile ilgili bilgiler verilerek iddia edilen "Barbaros gayrimüslim idi" iddiası çürütülmektedir.

Kitabın birinci bölümünde Barbaros kardeşlerin "korsanlık dönemleri" aktarılmaya çalışılmıştır. Bu dönem genellikle Oruç Reis'in faaliyetlerini kapsamaktadır. Oruç Reis'in 1510 yılında Antalya'ya gidip yetkili mercilerden izin alarak on sekiz oturaklı bir tekne yaptırdığı ve sonbaharda ilk defa sulara açılarak Rodos taraflarından korsanlık yapmaya başladığı tahmin edilmektedir. Fakat yazar korsanlık kavramının ne olduğunu bu bölümde açıklama ihtiyacı hissetmiştir. Esere göre "korsanlık" denizde din ve millet ayrımı gözetmeden her türlü hedefe saldırmayı meşru gören "deniz haydutluğu" kavramından ayrı tutulması gerektiği şeklinde nakledilmiştir. Korsanlığın bir devletin himayesinde, bir hukuka dayalı olarak ve belirli sınırlamalar tabii olarak gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Şer'i hukuk sistemi içinde de ganimetin beşte biri hükümdara verilmekte ve eman/ahidname verilen devletlere saldırılmaması şartı ile korsanlığa izin verildiği ifade edilmektedir. Oruç Reis'in daha ilk yıllarından itibaren bir siyasi otoritenin izni ve himayesi altında korsanlık yaptığı ve Hristiyan gemilerini hedef aldığı aktarılmaktadır. Oruç Reis'in, zamanının Osmanlı Şehzadesi olan Şehzade Korkut'la irtibat halinde olduğunu, zaman zaman ziyaret ettiğini ve yine Şehzade Korkut tarafından desteklenerek himaye edildiği ifade edilmektedir.

Yazar yabancı kaynaklarda döneminin meşhur korsanları Kemal Reis ve Kurdoğlu'ndan sıkça bahsedildiğini fakat Oruç Reis'in gölgede kaldığı tespitini aktarmaktadır.

Başarılı bir korsan olan Oruç Reis'in mücadeleleri birinci bölümde detaylı olarak ele alınmıştır. (Tunus Muharebeleri 1513, Bıca Saldırısı 1514, Endülü Seferi 1515) Bazı muharebelerde gemilerini kaybettiği zaman Şehzade Korkut'un kendisine gemi temin ettiği belirtilmektedir. 1512'de Oruç Reis'in bir gün Şehzade Korkut'u ziyaret amacı ile Midilliden ayrılması ve bu zaman içerisinde Osmanlı tahtının değiştiği haberini alan Oruç Reis'in Şehzade Korkut'un: Yavuz Sultan Selim ile olan taht mücadelesini kaybedip firar ettiği haberini alınca Oruç Reis bir müddet Osmanlı Devleti ile irtibatı kesmek zorunda kalmıştır. Zira Hızır Reis ağabeyi Oruç Reis'e kardeşi İshak'ı da yanına alarak İskenderiye'ye gitmesini tavsiye ettiği bildirilmektedir.

Eserin ikinci bölümü Barbaros kardeşlerin Cezayir'de ki faaliyetlerine ayrılmıştır. İspanya Kralı Don Ferdando'nun 23 Ocak 1516'da ölmesiyle Kuzey Afrika'da İspanyol tahakkümü altında yaşayan Müslümanların İspanya'ya ödedikleri haraçtan kurtulmak için harekete geçmeleri ve Oruç Reis'ten bu minvalde yardım istemeleri bu bölümün anlatılmasının temel nedenidir. Oruç Reis ise bu yardıma karşılık vermiş 1516 yılında karadan ve denizden Cezayir üzerine harekete geçmiş ve Şerşel Limanını ele geçirmiştir.

Eser, Yavuz Sultan Selim Kahire'yi ele geçireceği vakit Mısır Seferi'nin ortasında Kurdoğlu'nu yanına çağırarak Batı Akdeniz'deki gelişmeleri sorması bu dönemde Osmanlıların denizlere yönelik ilgisinin artmakta olduğunu göstergesi olduğunu ifade etmektedir.

Eserin, üçüncü bölümü ise Oruç Reis'in şahadetinden sonra deniz kuvvetlerinin başına geçen Barbaros Hızır Hayreddin Paşa'nın Osmanlı Devleti'nin hizmetine girmesi ve bu süre içindeki faaliyetlerinden bahsetmektedir. İspanyolların 1532'de düzenlediği Koron Seferi, İspanyolların elindeki Cezayir'li esirlerin Barbaros'un emrine girmesi, 1534 yılında gerçekleştirilen Tunus'un Fethi, 1535 yılında gerçekleştirilen Minorca'nın yağmalanması, 1537 yılında gerçekleştirilen Pulya/Korfu seferi ve dünya tarihine damga vurmuş Preveze Deniz Savaşı bu bölümde işlenmiştir.

Eserde Kapudan Ahmet Paşa'nın Andrea Doria ile mücadelesinde bazı kayıplar verdiğini dolayısı ile Osmanlı'nın Akdeniz hâkimiyetinin hala kırılğan olduğunu dolayısı ile kesin bir hâkimiyete ulaşamadığı aktarılmaktadır.

Eser bu nedenle Osmanlı'nın, İspanyollar ile denizlerde ki mücadelesini Barbaros üzerinden sürdürme kararını ifade etmektedir.

Eserin sonuç kısmında ise Barbaros Hayreddin Paşa'nın sadece bir gemi kaptanı olmadığı denizci kimliğinin yanı sıra Kuzey Afrika'da yeni bir devlet teşkil eden devlet adamı, çeşitli gemi tiplerini incelemesi ve kadirga tercihi ile bir gemi inşa mühendisi ve tabii ki deniz savaşlarındaki usta manevralarının da bize gösterdiği üzere büyük bir stratejist ve taktik dehası olarak ifade edilmektedir. Bu üstün özelliklerinden dolayı Barbaros Hayreddin Paşa Osmanlı hizmetine davet edilmiştir. 1534 yılından itibaren ise Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün haşmetini yansıtan Donanma-yı Hümayun'un Kapudanlığına getirilen Hayreddin Paşa bütün emeğini Osmanlı için harcamıştır.

Barbaros Hayreddin Paşa'nın bir taktik dehası olarak en büyük başarısı Preveze Deniz Savaşı'nda görülmüştür. Bu savaşta Osmanlı donanmasından çok daha üstün olan Andrea Doria komutasındaki Hristiyan filosu Barbaros'un son derece başarılı taktik ve manevralarıyla yenilgiye uğratılmıştır.

Eser hacim olarak küçük gözükse de konu ile ilgili araştırma yapacaklar için tavsiye edilebilecek bir kitaptır. Eserin bir özelliği de hususi kelimelerin kullanım yerleri dışında dil olarak akıcı bir üsluba sahip ve anlaşılabilir olmasıdır. İyi bir kaynakçaya sahip olmasının yanında, dizin kısmının olmaması eksiklik olarak görülmüştür. Denizcilik terminolojisi ile ilgili, günlük ve akademik hayatta her zaman karşılaşılmayan birçok kelime kullanıldığı için sonunda olması gereken küçük bir sözlük maalesef esere eklenmemiştir. Yine maalesef eserde hiçbir haritaya yer verilmemiştir. Hâlbuki eserden elde edilecek verimin artırılması için birden fazla haritanın ihtiyacı hissedilmiştir. Yine eserde kelimeler ile ifade edilmeye çalışılan deniz araçlarının çizimlerinin olmaması meseleleri kavramak için ayrı bir çaba sarf ettirmektedir.